

"TARİH TEKERRÜRDEN İBARETTİR" VEYA TÜRKİYE YAHUDİ CEMAATİNDE BİR KÜTÜPHANE KURMANIN GEREKLİLİĞİ VE İMKÂNSIZLIĞI

Bu yazının başlığını taşıyan neredeyse deyiş olmuş cümleyi hepimiz bir veya bir kaç kez boyunca söylemişizdir, veya çevremizden duymuşuzdur. Bu cümlenin gerisinde gizlenmiş olan anlamlardan biri bir yerde bireylerin, devlet adamlarının geçmişten ders almaması olmamalarının sonucunda olayların kendilerini tekrarladıklarıdır.

Taşıdığı diğer bir anlam ise bıkınlık veya yılgınlıktır, bireyler olayları etkilemekten ve/veya etkilemeye uğraşmaktan vazgeçip seyirci konumuna geçtiklerinde aldıkları bir tavrıdır, bu tavrın altında biraz bilgelik ve seçkinlik "ben dememiş miydim" tavrı da yatmaktadır.

Yaklaşık iki yıldır üstünde çalıştığım Türkiye'de yayımlanmış Yahudilikle ilgili yayınlar bibliyografyası tasarısı çerçevesinde Şalom'un yaklaşık tüm koleksiyonu ile La Boz de Türkiye koleksiyonunu taradım. Çok belirgin olarak göze çarpan ve zaman içinde süreklilik arz edip günümüze kadar gelen ve günümüzde halen canlılığını ve güncelliğini koruyan bir kaç konudan bir tanesi Cemaat içindeki merkezi bir kütüphanenin yokluğudur.

► Yıllar boyunca muhtelif vesileler ile Cemaat içinde ve/veya Hahambaşılık nezdinde bir kütüphanenin eksikliği sürekli yakınma konusu olmuştur. Bu yakınma bugün de güncelliğini korumakta olup Türkiye'de Türk Yahudiliği ile ilgili kaynaklar hakkında ilgiliye, araştırmacıya açık, gerçek anlamda geniş bir külliyata haiz bir kütüphane yoktur, orta ve yakın vadede öyle bir kütüphanenin kurulabileceğine dair bir ihtimal de yoktur.

Yıllar boyunca muhtelif vesileler ile Cemaat içinde ve/veya Hahambaşılık nezdinde bir kütüphanenin eksikliği sürekli yakınma konusu olmuştur.⁽¹⁾ Bu yakınma bugün de güncelliğini korumakta olup Türkiye'de Türk Yahudiliği ile ilgili kaynaklar hakkında ilgiliye, araştırmacıya açık, gerçek anlamda geniş bir külliyata haiz bir kütüphane yoktur, orta ve yakın vadede öyle bir kütüphanenin kurulabileceğine dair bir ihtimal de yoktur. Ayrıca kurulsu bile daha önce mevcut olup dağılmış olan Cemaat, dernek kütüphanelerinin akıbetleri de göz önünde bulundurulunca,⁽²⁾ öyle bir tasarıya kitap ve/veya maddi bağış-

ta bulunabilecek birey ve/veya kurumları da bu konuda ikna etmek çok güçtür. Aslında Osmanlı/Türk Yahudiliği konusunda "sahayı boş bulup" yanlı, tahrif edilmiş ve Yahudi karşıtı içerikli onlarca yayın, Türk yayın piyasasını tek yanlı olarak doldurmuş bir ortamda Türk Yahudi Cemaat'i'nin de bu yayın piyasasına Yahudi tarihini nesnel bir şekilde anlatan telif ve çeviri eserleri kazandırması artık şart olmuştur.⁽³⁾

Gözlem Gazetecilik A.Ş. tarafından yeniden basımı yapılmış olan Avram Galanti'nin "Türk-

ler ve Yahudiler" bu yönde atılmış bir mütevazı adım olup bunun başka adıyla devam ettirilmesi şarttır. Avram Galanti'nin Türkçe yayımlanmış makaleleri ve kitapları Fransızca eserlerinde olduğu gibi derlenip tekrar basımı yapıp günümüz okurlarına kavuşturulmalıdır. Galanti bir yerde kamuoyunda bilinen bir ad olduğu aklı ilk gelen tasarılarından sadece bir tanesidir. Hepimizin ezberlediği Galanti dışında Osmanlı/Türk Yahudiliğini ilgilendiren İbrani dilinde yayımlanmış ve dilimize kazandırılmamış onlarca özgün makale ve kitaplar mevcuttur ve bunları hiç bir zaman okuyamamız kabulü mümkün olmayan bir durumdur. Kütüphanenin kurulması kendi başına önemli bir olgu ise de buna ayrılmak bütçenin de çok ciddi olduğu göz ardı edilmemelidir. Ortalama 30- Dolar tutarında olan yabancı dildeki kitaplardan 200 adedi yaklaşık 6000.- Dolar tutarında bir yatırımı gerektirir. Buna Türkçe'de yayınlanmış olanlarından 1.500.000.- TL ortalama fiyatlı 200 kitap eklediğimizde ortaya çıkan ek tutar yaklaşık 2.000.-Dolardır. Bu başlangıç rakamı, yani yaklaşık 8.000.- Dolar ilk yılın alım bütçesi olarak düşünülebilir. Bu kütüphanenin kurulması için birinci aşamadır. Baskısı tükenmiş kitap ve/veya dergi ve gazetelerin fotokopilerinin teminleri ve ciltlenmeleri, ikinci bir maliyet unsurudur. Kütüphanenin donanımını kurmak, kütüphane personelinin yetiştirmek, yıllık alımları yönlendirmek, yeni yayınları takip ve sipariş etmek, tüm bunlar uzun soluklu ve sonu olmayan bir uğraş ve süreçtir. En zoru da belki kütüphanecilik eğitimi, deneyimi olan, bibliyografik bilgilerle donatılmış personel bulmak ve/veya yetiştirmektir. Bu tür uzun vadeli ve kalıcı bir hedef tespit edilmezse kurulabilecek herhangi bir kütüphane sadece göstermelik olacaktır.

Bu tür bir tasarımın altından kalkabilmenin tek bir yolu vardır. Ya kütüphaneyi ayrı bir kurum olarak kurmak, mali açıdan özerklik kazandırmak veya mevcut Cemaat yapısı içinde kendine ait bir özerk bütçe ile çalıştırmak. Bu kütüphane tasarımının ikinci aşaması bunu bir kültür merkezine dönüştürmektir. Bu merkez, Yahudi kültürünü canlı tutmak Türkiye Yahudi Cemati'nin kendisini çevreleyen Türk toplumu ile etkileşim ve iletişim yaratmak, konu ile araştırmaları teşvik etmek, burslar tesis etmek, konferanslar düzenlemek gibi işlevleri üstlenmelidir. Bu tür bir tasarımı yaşama geçirmek ve maddi olanakları sağlamak salt Cemaat bütçesiyle mümkün olabileceğini sanmıyorum.

Bu nedenle bu yazi Türkiye Yahudi Cemati'ne bir çağrıdır, bu çağrı bilime, araştırmaya

ve nesnel, yansız, abartısz, gerek bilgiye susamış bir kişinin bir kütüphane çekirdeğiyle başlayacak ve bir Türk-Yahudi Kültür Merkezi'ne dönüşecek bir tasarı için herkese çok ciddi bir şekilde düşünmeye davetidir.

Bu tür bir merkezi hayata geçirilebilirse kaçında Türk toplumunda eksikliğini çok fazla gördüğümüz yanlış ve tahrib edilmiş bilgilenmenin zaman içinde azalacağını ve bireyler ve çok zayıf toplumlar arası çok zayıf ilişkilerin daha yumuşak söylemlerle devam edeceğini inanıyorum. Umudum bu yazının 10-20 yıl sonra kütüphane kurma gerekliliğini belirten gelecekteki bir diğer makalede dip notu olmasındır.

DİPNOTLAR

⁽¹⁾ Yaakov, Toplumda kütüphanenin önemi, Şalom, 11 Mayıs 1966, sayı 968 ve cevabi bir yazı için İzak de Kordova. Evet! Çok haklısın sayın dostum Bay Yaakov. Şalom, 29 Haziran 1966, sayı 975.

⁽²⁾ Örneğin feshedilen Bene Berith Derneği'nin kütüphanesi veya 1894 yılında İbrani din hocası Aron Şalbon tarafından Aynalıkavak Hasköy'de kurulan kütüphane. (Bkz. M.M. 65 anıos antes livreria Hebraika en Hasköy, Şalom, 3 Haziran 1959, sayı 606.)

⁽³⁾ Bu açıdan Güzlem A.Ş.'nin "Yahudilikte Kavram ve Değerler" kitabı son derece faydalı ve bir boşluğu dolduran bir çalışmadır.